

PAUL CORNEL CHITIC

„Teatrul obiectelor“

În *Teatrul obiectelor**, Paul Cornel Chitic încearcă să răspundă la întrebarea simplă, firească ce este un decor? Obiect de artă? piesă tehnică?, subansamblu necesar montării unui spectacol?, afirmînd pe bună dreptate că — din punct de vedere al cronicii teatrale — „prezența, depistarea, recompunerea obiectului (spectacolului) într-un comentariu critic sînt obligatorii. Căci numai comparînd, în timp, aceste impalpabile, efemere, dar fascinante «obiecte» care sînt spectacolele de teatru, putem constata și semnala transformarea, evoluția artei teatrale, devenirea umană. Iar spectacolul «cuprinde» și scenografia”.

Paul Cornel Chitic nu are pretenția de a elabora un manual de scenotehnică, nici o istorie a scenografiei românești sau universale, nici măcar un compendiu privind evoluția cronologică a decorului de teatru. El nu înregistrează stiluri sau curente, școli, maeștri, direcții, nici nu expune proiectul unui manual pentru uzul specialiștilor sau de popularizare pentru neinițiați. Autorul ne propune un eseu sau, mai bine zis, o serie de eseuri privind momentele mai importante ale scenografiei românești postbelice, cu precădere cele care s-au produs cu începere din deceniul al șaptelea. Așa se explică un oarecare subiectivism, precum și faptul că analiza se limitează la cițiva scenografi și regizori care, în structura materialului, pot oferi exemple concludente pentru tezele enunțate.

Ca punct de plecare, autorul folosește copios (și declarat) studiul lui Mihai Nadin „Scenografia — de la condiția ilustrativă la funcționalitatea regiei locului de joc”, apărut în „Teatrul românesc contemporan” (Ed. Meridiane, 1975). Chitic încearcă o serie de definiții ale scenografiei, dintre care o reținem pe cea care exprimă — credem — cel mai bine spiritul investigației sale: „...decorul este un obiect figurativ; prin el spectatorul și societatea sa au puțința de a desluși relațiile dintre domeniile perceputului, ale realului și imaginaru-

lui. Decorul este un spațiu politic, el este un obiect de utilitate ideologică”.

Ca momente cruciale în scenografia românească sînt analizate spectacolele semnate de Liviu Ciulei cu piesele *Cum vă place* („fundamentală cōtitură în arta teatrală românească”) și *Macbeth* de Shakespeare (pentru concepția unui „spațiu unic” al teatrului shakespearean), și *O scrisoare pierdută* de Caragiale (pentru funcționalitate). Considerînd că printre inovatorii scenografiei moderne se numără, în primul rînd, Ion Popescu-Udriște, Dan Jitianu și Paul Bortnovschi, sînt marcate contribuțiile acestora în efortul de a părăsi „cutia italiană”, utilizînd — parțial sau total — „scena centrală” (oferindu-ne, ca prototip, spectacolul cu piesa *Cazul Oppenheimer* de H. Kipphardt în decorul lui Dan Jitianu).

O analiză mai amplă are ca obiect scenografia Elenei Pătrășcanu-Veakis (*Avărul, Acul cumetrei Gurton, Crotorii cet mari din Valahia, Hedda Gabler, Dulcea pasăre a tinereții*) și a lui Paul Bortnovschi (*Poveste de iarnă, Regele moare, Danton*); apoi *Hamlet*, realizat de Helmut Stürmer, în regia lui Dinu Cernescu.

Entuziast, uneori mai puțin controlat, autorul omite „acumulările cantitative” în evoluția scenografului, oprindu-se numai la „marea cōtitură”, la „explozia” ce intervine într-un moment al creației; dar viziunea modernă, densitatea ideilor, marea putere de sugestie se întrevăd în decorurile lui Liviu Ciulei, de pildă, chiar de la începuturile carierei sale (amintim doar *Othello* și *Fintina turmelor*, la Teatrul Național din Cluj, în 1949).

Considerații asupra teatrului lui Josef Szajna, a Expoziției de scenografie franceză, asupra „scenei centrale”, asupra mimului Helfrid Foron și a promoției clasei de scenografie — 1974 încheie această carte, care încearcă să impună teoretic (practic nu mai era nevoie) scenografia românească modernă, prin afirmația riscantă, dar cel puțin în parte adevărată, că „nu puterea de imaginare (regia), ci suportul care face posibilă vizualizarea (scenografia) poate determina redirectionarea spectacolului, a artei teatrale”. Era, totuși, de așteptat, din partea autorului acestei cărți, apreciat dramaturg român, să se fi întreat și care e situația (valoarea) scenografiei în spectacolele cu piese românești contemporane.

*) Paul Cornel Chitic: *Teatrul obiectelor*, Editura „Junimea”, Iași, 1982.